

BUEKORPSET

De sniker seg innpå byttet med urgamle våpen og mener jakt med skytevåpen er for enkelt. Snart håper buejegerne å kunne skyte vilt med pil og bue i norske skoger.

TEKST TINA HELEN AASEN
FOTO LARS PETTER PETERSEN
Åland, Finland

– **DER!** hvisker Jonny Andersson.

Han står på post, en plattform langs et furutre, ser rådyret stikke snuten frem fra bak en bjørk. Det er ikke alene. Snart er fem dyr ute på den åpne marken et sted i Ålands dype skoger. Avstanden er knappe femti meter, godt innenfor skuddhold for en dreven viltjeger – men ikke for en som jakter med pil og bue.

Andersson er spent, hans bue, en moderne compound med sikte, like så. Rådyrene må komme nærmere, for pil- og buejegeren er skuddhold 25–30 meter. Men rådyrene snur, går en annen vei.

– Uflaks, sier Andersson.

Etter flere timers tålmodig stillhet, er det ingen grunn til å hviske lenger. Dyret glapp. »

≈ **SKOGENS MANN.** Erling Flatby, buejeger og styremedlem i Norges buejegerforbund, jakter rådyr med pil og bue på Åland. I norske skoger er jakten forbudt.

SMYGEJGER. Erling Flatby har vært så nær et rådyr at han kunne klappe det på ryggen – dyret luktet ham ikke i motvind.

PILSPISS. Karbonpiler med mekaniske spisser som åpner seg når de treffer byttet, er like dødelige som kuler, mener buejegerne.

ERFAREN. Roger Pettersson har skutt rådyr med bue på fem meters hold. Han er jaktguide og skytterprøveansvarlig på Åland.

» – Rådyrbukken er feig. Han jager hunndyret og ungene foran seg ut på åpne marken, og om kysten er klar, kommer han etter, forteller jegeren.

Tilbake ved bilen dukker også André Sætre og Erling Flatby frem fra tussmørket. De så det samme, men kunne heller ikke skyte.

– Ingen jakt kan måle seg med buejakten. Det er spenning og vanvittig hjertebank, uansett om du skyter noe eller ikke, sier Flatby.

LADET DEBATT. Ti timer med bil og båt fra Østlandet, gjennom Sverige og til Åland, en selvstyrt øy mellom Sverige og Finland. Her skal de tre norske jegerne jakte rådyr med pil og bue i åtte dager – en jaktform som er forbudt i Norge. Det vil trioene endre på.

Sammen med Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norskog og Norges jeger- og fiskerforbund har Norges buejegerforbund (NBjF) søkt om et treårig prøveprosjekt med buejakt. Direktoratet for naturforvaltning behandler nå tre hundre svar på høringsrunden om prøveordningen, og vil legge frem sin anbefaling for Miljøverndepartementet innen utløpet av 2011. Et eventuelt forslag om lovendring vil fremmes for Stortinget på nyåret.

Debatten raser. Dyrevernalliansen mener buejakt øker faren for skadeskyting, men jegerne sier at pil og bue er et like bra og treffsikkert våpen i hendene på trente buejegere.

– Kriminelle handlinger som tyvjakt og skyting på for lange avstander skjer innenfor all jakt. Det finnes useriøse jegere med våpen, men jeg tør påstå det

er langt færre av dem blant buejegerne. Folk som er utålmodige og vil skyte dyr for enhver pris, driver ikke med buejakt. Til det er jakten for krevende, sier Erling Flatby, styremedlem i NBjF.

Danmark åpnet for buejakt i 1998, og også Åland og Finland tillater jaktformen. Svenskene har nylig avsluttet sitt prøveprosjekt for å avgjøre en eventuell lovendring.

– Skepsisen er tuftet på gamle myter, mener Flatby.

Et annet av dyrevernernes argument, er at det tar lengre tid for et dyr å dø om det skytes med pil. Årsaken, mener de, er at kulen ødelegger mer vitalt vev og årer idet den treffer.

– Når et dyr treffes av en kule, faller det om på grunn av trykket. Skutt med pil kan viltet løpe noen meter. Det er en utbredt misforståelse at det tar dy-

BUEJAKT

NORGES buejegerforbund (NBjF) ble stiftet i 1988 og har i dag 640 medlemmer.

NBjF har søkt om treårig prøveprosjekt som tillater buejakt flere steder i landet. Prosjektet vil kvalitetssikre opplæring av buejegere.

JAKTEN vil kunne omfatte rype og sjøvilt, ender, hare, duer og større dyr som hjort, rådyr, rein og elg.

I 2001 avslo Direktoratet

for naturforvaltning en lignende søknad.

UTSTYR og organisering av buejegerne har endret seg mye siden da. Om prosjektet får grønt lys, vil det først åpnes for jakt i neste stortingsperiode om to år.

MILJØVERNMINISTER Erik Solheim mener søknaden er spennende og vurderer å åpne for buejakt.

NETT nbjf.net

ret lengre tid å dø. Ingen dyr dør momentant. Faller de rett ned etter skuddet, er de truffet i sentralnervesystemet, eksempelvis i nakke eller rygg. Det kan da raskt avlives. Dyrene dør av sirkulasjonssvikt/blodtrykksfall som følge av utblødning. Det tar fem til ti sekunder både med rifleskudd og pil, sier Flatby.

SKADESKUTT. – Gjennomvåt av svette var jeg. Så nær, så nær, sukker Jonny Andersson.

Skyene er tungt parkert over Åland, regnet renner ned. Trioen tramper inn i jaktthytta fra 1743, dyrehoder kikker ut fra tømmerveggen. Det er tid morgenkaffen, men jaktlaget har alt vært ute i mange timer. Jonny Andersson tuslet langs en skogsvei da han så bukken. Dyret gresset og merket ingen mann, for jegeren gikk i motvind. Andersson kravlet på knærne mot rådyret. Til slutt var det knappe ti meter mellom ham og bukken.

– Men den sto med baken til! Jeg ventet tålmodig på at den skulle snu seg så jeg kunne skyte, men bukken bare gikk, ned i grøften, før den ble borte i skogen, forteller Andersson.

Å jakte med pil og bue er ekstremt krevende, mange forhold skal ligge til rette for å felle et dyr. Under fjorårets høstjakt på Åland felte Erling Flatby to rådyr på en uke. De andre to jegerne fikk ingen.

– Vi jakter ikke med bue for å fylle fryseren. Det handler om opplevelsen, om å skjerpe sansene og oppleve en tett kontakt med dyrene, sier Jonny Andersson.

Han begynte å jakte med rifle som 18-åring, og nå er han femti. Bue har han jaktet med i syv år – det gir større utfordringer. »

TRE MUSKETERER. Erling Flatby, Jonny Andersson og André Sætre har skutt med rifle fra de var barn, men det er buejakt som tenner instinktet.

» At buejakt er så vanskelig, bekymrer imidlertid dyrevernerne.

– Jakten krever svært mye av buejegeren, og selvdisciplinen blir satt på større prøve i tiden viltet er synlig, men utenfor skuddhold. I tillegg kreves større fysisk styrke for å trekke buen, det er lett å bli skjelven. Mye skal klaffe i buejakt, og det er derfor mye som kan gå galt, mener Anton Krag, daglig leder i Dyrevernalliansen.

Han viser til tall fra Monroe County Alliance for Wildlife Protection i Texas. Ifølge foreningen har buejegerne i Texas en dødelig treffprosent på kun femti. Det vil si at halvparten av alle dyr som skytes, blir skadskutt eller at jegeren bommer.

Samtidig viser jegerens tall fra Miljøministeriet i Danmark (danskernes miljøverndepartement) at skadeskyting med pil og bue i perioden 1999–2007 var rundt fire prosent. Den danske rapporten konkluderer at ingenting indikerer mer skadeskyting med buejakt enn med rifle.

Anton Krag og jegerne er enige i at norsk jaktmoral og regelverket i Norge skiller seg fra USA.

– I noen amerikanske stater oppfordrer jaktledere til å skyte dyr fra for lang avstand og i sterk vind. Mange historier gir meg frysninger, men norske jegere har

en annen holdning enn jegere i USA og sydover i Europa. Rådet for dyreetikk mener vi ikke kan sammenligne oss med USA fordi de ikke har jegeropplæring som i Norge sier Flatby.

Dyrevernalliansen mener nordmenn blir stadig mer påvirket av jakt i utlandet, og ber norske myndigheter holde et fast grep om den norske jaktetikken.

– Skadeskyting forekommer i all jakt. Det er trist når det skjer, men avhenger ikke av om du skyter med krutt eller pil, sier Erling Flatby.

BØR BØRSON. – Det finns inga gränser. Allt är mitt! Hur långt som helst!

Karl-Johan Johansson veiver med høyrearmen og demonstrerer hvor mye av Åland han eier. Skogene låner han ut til jegere som betaler for å jakte, og buejegerne er hans nye favoritter. Årsaken er enkel.

– Bueskyting er bra, for da er jo dyrene igjen her i skogen. Skal du få noe, må du ha børse, ellers sulter du ihjel! sier 69-åringen og ler.

Selv har Johansson skutt 250 rådyr på egen tomt opp gjennom årene, men nå sparer han dem til sine gjester.

For noen år siden kunne jegere felle 6000 rådyr i året på Åland, men i dag er hele bestanden sunket til rundt 10.000–12.000 dyr. Det er ikke alle på øya »

PIL OG BUE

PILSPISSER av sten funnet i Afrika, tyder på at pil og bue ble oppfunnet der, muligens så tidlig som 50.000 år f.Kr. Buen overtok trolig for spydet, da den var mer praktisk å bære med seg.

PILER som daterer tilbake til 9000 f.Kr., er funnet i Tyskland. De eldste buene i Europa ble funnet på Holmegård i Danmark, og antas å være fra 8000–6000 f.Kr. De var laget av almetre.

I 1991 dukker ismannen Ötzi opp, en rundt 45 år gammel mann som døde i alpene omtrent 3300 år f.Kr. Han bar med seg trepiler med fjær og flintspisser.

I 1307 nektet Wilhelm Tell å bukke mot en hatt på en påle som et tegn på imperialistisk makt, og fikk ordre om å skyte et eple på toppen av sønnens hode. Han traff eplet.

MODERNE buejakt foregår oftest med såkalte compoundbuer, men noen jakter med tradisjonell langbue.

EN MATHEWS MR 5 Compound-bue koster drøye 8000 kroner, med sikte og avtrekker.

DE FLESTE pilene som blir brukt i jakt, er laget av karbon. Jaktspissene er enten faste eller åpner seg idet de treffer dyret.

MODERNE UTSTYR

DET finnes flere typer buer: Historisk og moderne langbue, recurve, barebow og compound.

LANGBUE egner seg best i skogen. En av de mest kjente er den engelske langbuen – brukt av Robin Hood og William Tell. Buene er av naturlige materiale som tre, seener, horn og skinn, med piler påsatt fuglefjær.

MODERNE langbuer kan være laget av materialer som glassfiber og karbon.

RECURVE brukes i OL. Buen har recurve lemmer, som betyr at endene på buen peker vekk fra skytteren når buen er strenget opp. For-

men gjør at pilen får større hastighet og flatere fluktbane. Tilleggsutstyr er sikter, dempere, stabilisatorer, men ikke optiske sikter. Piler av karbon eller glassfiber.

BAREBOW er en recurvebue, men strippet for tilleggsutstyr. De brukes i bueskytterkonkurranser i «instinktiv» klasse, siden man ikke bruker sikter. **COMPOUNDBUEN** kom på 1970-tallet og er vanligvis laget av aluminium eller magnesium.

ET TALJESYSTEM gjør at trekktyngden faller kraftig (opptil 98 prosent) og hastigheten på pilen øker.

❶ **KONSENTRASJON.** Å komme på skuddhold med pil og bue, krever ro og mye trening. ❷ **STØTTE.** En mekanisk avtrekker øker stabiliteten og gjør det lettere å spenne buen. ❸ **MORGENSTUND.** Den norske trioen André Sætre (fra venstre), Erling Flatby og Jonny Andersson legger strategi på hytta og deler jaktområdet mellom seg. ❹ **MODERNE INDIANER.** Moderne compoundbuer minner om gevær med utskiftbart sikte og stabilisator. ❺ **KIKKERTJAKT.** Å speide etter rådyr er en del av jakten. De må være innenfor 25 meter før jegerne vurderer å skyte. ❻ **TREKKOPP.** Avtrekker hektes på løkken og drar buestrengen. Et talje- eller snor-system gjør dessuten at trekkraften reduseres med opptil 98 prosent, og det blir lettere å spenne buen.

BUEJEGEREN OG HANS BYTTE. André Sætre med rådyrkjeet han skøt – utbyttet etter åtte intense dager. Buejakt er mer rettferdig fordi dyrene har overtaket, mener Sætre.

» som respekterer kvotene, men med bue er ikke overjakt noe problem.

– Vi er ikke ute etter å leke Robin Hood eller Rambo i skogen. Vi har valgt et vanskelig våpen for å gjøre utfordringen større, sier Roger Pettersson, jaktguide og leder for Ålandske bueskytterforbundet.

Han leier et område av den av den ålandske selvstyrestaten som ligger under Finland, til jakt bare for buejegere.

– Med gevær kan du drikke kaffe og prate med din mor på telefonen mens et dyr dukker opp i horisonten og – bang! Bueskyting krever mye mer, sier Pettersson og parkerer firehjulingen langs en skogsvei.

Jaktlaget har delt skogen mellom seg, og alle tar hver sin retning. Det er maling i fjeset, grønn caps på hodet, grønn kamuflasjedrakt og militærstøvler. Pettersson lister seg inn i skogen, stanser ved et tre og tenner en sigarett: Sjekker vindretningen med røyken.

– Hvis vinden snur, kan vi bare gå hjem. Da har de alt luktet oss, hvisker han.

– Det er ikke alltid lett å skille fargene, jeg har bommet før. En gang jaktet jeg i en halvtime på en jævla

stubbe, sier Pettersson, smyger avgårde og forsvinner inn i skogen.

Godt over en time senere kommer han ut av skogen og labber opp igjen til bilen. Skrittene er tyngre. Ålendingen med 12–13 rådyr og hvithalehjort på samvittigheten så ikke snurten av noe dyr.

– Det er litt trøstesløst iblant. Du lurar på hvorfor du gidder. Det beste er å ikke skru forventningene for høyt.

Heller ikke nordmennene har hellet med seg, og det begynner å haste om det skal bli kjøtt med hjem til Østlandet.

DYR PÅ BORDET. Ny morgen – og nok en god mulighet for den norske trio. Jaktlaget fortsetter, utforsker nytt terreng. De trækker over våte marker, følger stier gjennom ormeblader, fluesopp, klaser med elglort og ferske rådyrspor. DE stanser ved et stup rett ned i havet, som ifølge grunneieren er full av kveite. De angrer på de ikke tok med fiskestang: Det virker å være større sjanse for at kveiten biter, enn at det blir rådyrstek på bordet.

– Rådyrene er skogens alver. Du vet aldri hvor de går. Hjorten er enklere å jakte, den trækker frem og tilbake til matfatet, sier André Sætre.

Det er dagen før hjemreise, og jegerne har vært på øya i en uke. Så – endelig – der kommer de. Et rådyr og to kje. André Sætre spenner buen, pilen går tvers igjennom begge lungene på det ene kjeet og ut på motsatt side. Dyret beveger seg tre–fire meter før det går i bakken. Rådyret og det andre kjeet forsvinner inn i skogen.

– Det er viktig å skyte kjeet og ikke moren. Uten opphavet vil de små ikke klare seg gjennom vinteren, sier Sætre.

Han spretter opp buken og tar ut innmaten. Kjeet veier ti kilo med pels – fire store middager som jegerne deler. Nå kan de dra hjem.

Søknaden fra buejegerforbundet har vært ute på høring, nå skal Direktoratet for naturforvaltning si sitt. Bli svaret ja, skal saken opp i Stortinget, deretter ut på en ny høringsrunde. Hvis svaret er positivt, vil prøveprosjektet tre i kraft neste stortingsperiode. Først etter en treårig prøveperiode vil søknaden om en fast lovendring bli vurdert. Jaktlaget på Åland har tid til å vente.

– Vi jegere er tålmodige, vet du, sier Erling Flatby og smiler.

– Vi venter og venter og venter. **D2**